

Motion till kommunfullmäktige
i Jönköpings kommun

Om redovisning av bidrag till skolkoncerner i kommunens årsredovisning

Den s k friskolereformen - skolpengen, det fria skolvalet och rätten att etablera s k fristående skolor - utgjorde en viktig del av den ”valfrihetsrevolution” som lanserades av den borgerliga regering som styrde 1991 - 94. Skolminister Beatrice Ask formulerade politiken, systemskiftet, med följande ord i propositionen ”Om valfrihet och fristående skolor”:

”De fristående skolorna kommer att bli viktiga komplement till det offentliga skolväsendet. Flertalet av de fristående skolor som finns i dag har startats för att de arbetar med en viss pedagogik eller har en konfessionell inriktning. Den nu förestående reformen kommer med stor säkerhet att öka antalet skolor med sådana inriktningar. Men jag hyser också en förhoppning att reformen skall starta en utveckling även av fristående skolor med andra profiler. Det kan handla om föräldrakooperativ, speciella ämnesprofiler eller nedläggningshotade glesbygdsskolor som kan få en ny chans under nytt huvudmannaskap. (...) Med större valfrihet och mer utrymme för en skolas profil skapas också bättre incitament för kostnadseffektivitet. Nya och effektivare arbetsmetoder kan prövas och vinna spridning. Därmed torde ett större inslag av fristående skolor också på sikt kunna bidra till en mer effektiv resursanvändning inom det samlade skolväsendet”[1].

Idag vet vi att den nya sköna rosenskimrande ”fria” skolvärld med småskaliga, kooperativa och idédrivna skolor som utmålades efterhand alltmer kom att domineras av vinstintressen med huvudmän i form av företag, riskkapitalister och börsnoterade koncerner. Istället för en idéburen sektor fick vi en marknad. Inte nog med det, vårt land intar med denna extrema syn på vinster i skolan en unik position i världen. Efter att Chile 2016 avskaffade möjligheten för vinstdrivande skolor att erhålla offentliga medel är Sverige det enda landet i världen som tillåter vinstdrivande aktiebolag i grund-och gymnasieskola.

Skolmarknaden präglas av ökad koncentration med starka drag av oligopol. Jätten Academedia representerar en femtedel av friskolesektorn och har en omsättning som är nästan lika stor som alla friskolestiftelser och föreningar tillsammans. Skolverket konstaterar att ”tillväxten av antalet fristående skolor och antalet elever i fristående skolor har varit särskilt kraftig för aktiebolag och stora koncerner som är verksamma inom skolväsendet”[2]. 2002 gick 53 procent av bidragen till friskolor till vinstdrivande företag, 2016 var andelen 76 procent. Det klirrar i skolkoncernernas kassor: 2014–2017 gjorde Internationella engelska skolan, Academedia, Kunskapsskolan och Thorénggruppen tillsammans en vinst på cirka 3,3 miljarder kronor (före räntor och skatt)[3]. Idag läser vi utan att höja på ögonbrynen om dessa aktörer på börssidorna och i de rosafärgade finansstidningarna. I pedagogiska sammanhang lyser de däremot vanligtvis med sin frånvaro.

När skolkoncernerna investerar så sker det främst genom att köpa upp andra skolor, i Sverige eller utomlands. Medel för detta tas bland annat från vinsterna i deras svenska skolor[4].

Intäkterna är givna och vinst skapas genom att hålla ner kostnaden per elev. Större klasser, färre lärare, färre speciallärare, färre behöriga lärare och lägre lärarlöner sänker kostnaderna[5]. Lärare i friskolor har i genomsnitt 1 000 kronor lägre månadslön än deras kommunalt anställda kollegor [6]. Det är känt att friskolor sparar in på elevhälsa, bibliotek, gymnastiksalor och lokalkostnader. Stordrift och strömlinjeformning är ytterligare sätt att sänka kostnader.

Tre stora aktörer - Academedia, Internationella Engelska Skolan och Kunskapsskolan - finns i vår kommun.

Academia är norra Europas största utbildningsföretag, och en av Sveriges största huvudmän inom skolan. Koncernen driver 153 förskolor, 77 grundskolor och 139 gymnasieskolor och därtill vuxenutbildning på 139 orter. Målet är en årlig tillväxt på 5 - 7 procent, exklusive större förvärv, och ett rörelseresultat på 7 - 8 procent av omsättningen. I Jönköpings kommun äger koncernen Plusgymnasiet, Praktiska Gymnasiet, LBS Kreativa Gymnasiet och grundskolan Vittra Samset. I höst planeras en start av gymnasieskolan Pro Civitas.

Academedia har genom uppköp av andra skolföretag blivit den i särklass största utbildningskoncernen. Uppköpen- enligt årsredovisningen 2016/2017 är ambitionen att ”ta över utbildningsenheter från andra aktörer samt genom att förvärva andra verksamheter närmarknaden konsolideras ytterligare[7] - fortsätter”. Under hösten 2017 införskaffades koncernen Vindora (med bl a Praktiska gymnasiet) och förskolor i Sverige och Norge. Även internationellt växer Academedia genom en kombination av att köpa upp och starta nytt. Förskolor i Norge och Tyskland utgör närmare en femtedel av verksamheten.

På tio år har omsättningen ökat med 1 000 procent och elevantalet med 575 procent. Tidigare ägde Wallenbergfärens riskkapitalbolag EQT (via ett bolag med säte på Guernsey) över 90 procent av aktierna. Största ägare i den börsnoterade koncernen är idag Rune Anderssons bolag Mellby gård[8]. 2017 erhöll Academedia 7,8 miljarder skattekröner i bidrag för att bedriva sin verksamhet. När kostnaderna för verksamhetsrelaterat betalats återstod 710 miljoner kronor. Efter avskrivningar på tidigare investeringar återstod ett rörelseresultat på 540 miljoner, en rörelsemarginal på 7 procent av intäkterna[9].

Kunskapsskolan, som ingår ”i ett internationellt nätverk av skolor runt om i världen med cirka 5 000 elever”[10], ägs av grundaren Peje Emilssons familj[11]. Kunskapsskolan, som istället för att köpa befintliga skolor startar nya sådana, var det första svenska friskoleföretaget att ge sig ut på den internationella marknaden. Verksamhet finns i USA, Storbritannien, Nederländerna och Indien. Den senaste etableringen är i Saudi-Arabien. ”Vi har bara börjat vår resa i Indien och vi ska fortsätta växa i Saudi och säkert på andra platser i Mellanöstern”, säger Cecilia Carnefeldt, vd för Kunskapsskolan Education [12].

Internationella Engelska Skolan (IES) är ett börsnoterat företag vars huvudägare är TA Associates (USA) och grundaren Barbara Bergström. I Sverige äger företaget 38 grundskolor och en gymnasieskola. Företaget äger dessutom en skola i England[13]. IES är den mest lönsamma skolkoncernen och uppvisade 2017 ett rörelseresultat, intäkterna minus rörelsekostnader och avskrivningar, på 199 miljoner kronor och en marginal på 10 procent[14].

Policyn är att 30 procent av nettovinsten efter skatt ska delas ut till ägarna. 2017 uppgick aktieutdelningen till 45 miljoner kronor. IES satsar på Spanien. 2016 köptes hälften av aktierna i Grupo Educativo Elians, som äger tre privatskolor i Valencia. ”Vi tänker växa genom en blandning av övertaganden, expansion av befintliga skolor och nystarter, säger Fredrik Åkerman,

tillförordnad vd.”[15]. 2018 köpte IES, via ett samriskbolag, en avgiftsfinansierad privatskola i spanska Asturien[16].

Friskolor erhåller bidrag från kommunen. Exempelen ovan visar att kommunala medel kan/riskerar att göda vinstintressen i form av riskkapitalister och stora koncerner. De kan användas för att köpa skolor i Tyskland och för att investeras i Saudi-Arabien. Skattefinansierade profiter snurrar stundom runt på världens börser och landar i skatteparadis.

2018 erhöll de tre skolkoncernerna av Jönköpings kommun cirka 163 mkr i kommunala bidrag. Dessa fördelades enligt följande:

Academedica (gymnasier och grundskola) cirka 59 mkr

Kunskapsskolan cirka 25 mkr

Internationella Engelska Skolan cirka 79 mkr

Dessa aktörers resultat på koncernnivå kan vi läsa om i årsredovisningar och rapporter på ekonomi- och finansidor. I övrigt är insynen ytterst begränsad. Det finns inga krav på att de friskolor som finns i kommunen ska redovisa sina ekonomiska resultat. I vilken omfattning kommunala bidrag och de överskott dessa genererar går till aktieutdelningar, börsspekulation, uppköp på nationella och internationella ”skolmarknader” o s v är därför svårt att veta.

Kommunens invånare har givetvis rätt att veta hur våra skatteinmedel används. Lagar och regler begränsningar stundom detta. De kommunala bidragen till respektive skolenhet är emellertid offentliga. I syfte att i viss mån belysa friskolornas ekonomi anser vi att det är högst rimligt att det i kommunens årsredovisning ska finnas en redogörelse för bidragen – och storleken på dessa - till friskolor.

Mot bakgrund av ovanstående yrkar vi

Att kommunens bidrag till de friskolorna redovisas i kommunens årsredovisning,

Att bidragen till respektive friskola redovisas var för sig.

Jerry Hansson
Michella Zayat

Vänsterpartiet

[1] Proposition 1991/92:95, Om valfrihet och fristående skolor.

[2] Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014

[3] Skolvärlden, 2018-09-13

[4] 2016 hade de fem största skolkoncernerna ett samlat rörelseresultat på närmare en miljard. Var tionde skattekrona gick till annat än verksamheten. Dagens Nyheter 2018-01-15.

[5] Skolverkets statistik visar att lärartätheten är lägre i friskolor än i kommunala skolor. Skillnaden på gymnasie-nivå är 13,8 elever per lärare för friskolor mot 11,4 i kommunala. I

Academedias gymnasieskolor är snittet 15,1 elever per lärare och i Thoréns gymnasier är motsvarande siffra 15,4. ETC 2016-08-24

[6] Skolvärlden, 2018-09-13. Lärarnas Riksförbund har jämfört lönerna (2017) för kommunalt anställda lärare som är LR-medlemmar med vad motsvarande friskolelärare tjänar.

[7] Citat återgivet i Skolvärlden 2018-09-13

[8] Lärarnas tidning, 2017-10-27

[9] Werne, Kent: Skolindustrin. Hur mångfald blev enfald. LO, 2018

[10] Kunskapsskolans hemsida.

[11] Under en tid ägde familjen Wallenbergs Investor 38 % av aktierna. 2018 överlät Emilsson en majoritetspost av ägarbolaget i Kunskapsskolan och Silver Life till sina tre barn. Dagens Industri 2018-06-25

[12] Lärarnas tidning, 2017-09-27

[13] IES hemsida, februari 2018

[14] IES, Årsredovisning, i Werne, Kent: Skolindustrin. Hur mångfald blev enfald. LO, 2018

[15] Lärarnas tidning, 2017-09-27

[16] Dagens Industri, 2018-05-11